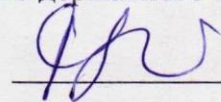

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«Затверджено»
Голова приймальної комісії
Рівненського державного гуманітарного університету

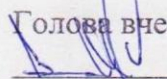
 проф. Р.М. Постоловський

Протокол №2 від 23.02.2021 р.

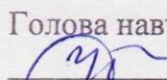

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 031 «РЕЛІГІЄЗНАВСТВО»
для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Доктор філософії»
на основі ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) спеціаліста, магістра

Схвалено вченою радою факультету історії, політології та міжнародних відносин
Протокол №2 від 23.02 р.

 Голова вченої ради факультету історії, політології та міжнародних відносин
проф. Шеретюк В.М.

Схвалено навчально-методичною комісією факультету історії, політології та міжнародних відносин
Протокол №2 від 23.02. р.

Голова навчально-методичної комісії історії, політології та міжнародних відносин
 проф. Галуха Л.Ю.

Голова предметної екзаменаційної комісії проф. І.І. Панчук

Розробники:
проф. Панчук І.І.
проф. Шевчук К.С.
проф. Шамсутдинова-Лебедюк Т.Н.
доц. Ворон О.П.

Програма вступного іспиту до аспірантури для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти наукового ступеня доктора філософії (PhD): Галузь знань: 03 Гуманітарні науки /; Спеціальність: 031 Релігієзнавство / І. І. Панчук, К. С. Шевчук, Т.Н. Шамсутдинова-Лебедюк, О. П. Ворон. – Рівне : РДГУ, 2021. – 17 с.

Розробники:

Панчук І. І., доктор філософських наук, доцент, професорка кафедри філософії РДГУ.

Шевчук К. С., доктор філософських наук, професорка, професорка кафедри філософії РДГУ.

Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н., кандидат філософських наук, доцент, професорка кафедри філософії РДГУ.

Ворон О. П., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії РДГУ.

Рецензенти:

Яроцький П. Л. – доктор філософських наук, професор, Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди АН України (м. Київ);

Шкіль С. О. – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету біоресурсів і природокористування (м. Київ).

©, 2021 рік

©, 2021 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма для складання вступного іспиту зі спеціальності «031 Релігієзнавство» розроблена відповідно Галузевих стандартів вищої освіти України (освітньо-професійна програма підготовки магістра), відповідно до паспорту наукової спеціальності та відповідно до програми підготовки фахівців з вищою освітою (докторів філософії) в галузі релігієзнавства на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, який відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Програма вступного іспиту дає змогу виявити рівень та якість підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Головним завданням програми вступного іспиту із спеціальності «031 РЕЛІГІЄЗНАВСТВО» є з'ясування на рівні світоглядної позиції ступеня осмислення і усвідомлення науковцями-початківцями генези розвитку релігієзнавчої науки, сутності і значення релігієзнавства,

Мета іспиту – встановити глибину необхідних знань претендента зі спеціальності та рівень його підготовки до самостійної науково-дослідної роботи. Під час вступного іспиту претендент має продемонструвати чітке розуміння основного завдання релігієзнавства, яке полягає у науковому аналізі феномену релігії, визначенні сутності релігії, дослідженні розвитку та прогнозуванні інституційних процесів у міжконфесійних та державно-церковних відносинах, а також мети наукових досліджень зі спеціальності «Релігієзнавство». Претендентові необхідно вміти виділяти такі основні аспекти вивчення релігієзнавчої проблематики і відповідно релігієзнавчого знання:

- орієнтувати у розмаїтті релігійної палітри сучасного світу;
- аналізувати релігійні доктринальні особливості та їхній зв'язок з історією культури;
- бачити зв'язки морально-етичних доктрин релігій світу із загальнолюдськими моральними уявленнями;
- розуміти вплив релігій світу на формування цивілізаційних ідеалів людства;
- застосовувати отримані теоретичні знання у практичному орієнтуванні у світі релігій;
- формувати стратегії пошуку діалогу між представниками різних конфесій задля досягнення громадянської злагоди в суспільстві.

Претендентові на вступ в аспірантуру зі спеціальності 031 Релігієзнавство необхідно оцінювати та аналізувати суспільно-історичну природу релігій, доктринальні особливості релігій світу, обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення релігії у суспільному житті, акцентувати увагу на вихованні толерантності до релігійних надбань людства визначати напрями пошуку діалогу між віруючими різних конфесій як засобу досягнення громадянської злагоди. Комплектація білетів передбачає системне відображення вузлових питань із зазначених складових частин програми. Здобувач на вступному іспиті має розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань.

Тема 1. Предмет і структура, основні поняття і категорії «Релігієзнавства»

Предмет і специфіка релігієзнавства. Основні релігієзнавчі концепції. Практичний сенс наукового релігієзнавства. Визначення об'єкта та предмета релігієзнавства. Виникнення та становлення релігієзнавства як окремої галузі знань, специфіка релігієзнавства як науки, проблеми об'єктивності в релігієзнавстві. Філософський характер релігієзнавства та його світоглядна спрямованість. Основні аспекти релігієзнавства – філософія і історія релігії.

Загально-філософські концепції – матеріалістична та ідеалістична. Практичний сенс сучасного релігієзнавства – пошук шляхів примирення релігійних течій, формування віротерпимості, можливість релігійних об'єднань у вирішенні глобальних проблем людства

Тема 2. Релігія як соціальне явище

Визначення та походження релігії. Релігія як явище духовної культури людства, її структура. Основні функції релігії та роль релігії в житті людства. Теологічне та наукове визначення сутності релігії. Розуміння причин виникнення та існування релігії. Специфіка релігійного відображення дійсності. Елементи і структура релігії: релігійна свідомість, релігійні почуття, релігійні культу. Основні функції релігії: регулятивна і інтерактивна, комунікативна, ілюзорно-компенсаторна. Роль і місце релігії в культурі людства.

Тема 3. Родоплемінні вірування і культу

Історичний характер релігії. Виникнення, основні риси та роль первісних вірувань та культів. Основні форми родоплемінних вірувань і культів. Виникнення та трансформація історичних форм релігії. Причини існування первісних вірувань. Первісні вірування як сукупність традиційних форм обслуговування релігійної діяльності. Основні форми родоплемінних вірувань і культів: магія, тотемізм, фетишизм, анімізм, шаманізм, землеробські культу. Формування образу бога та ідеї потойбічного життя. Відображення змісту первісних вірувань у сучасних релігіях.

Тема 4. Етнонаціональні релігії

Класифікація етнонаціональних релігій: їх особливості та характерні риси. Ранні національні (етнічні) релігії. Релігійні системи народів стародавнього світу: Межиріччя, Стародавнього Єгипту, Стародавніх Індії та Китаю, релігії античної доби: священні книги, космологія, вчення про людину, есхатологія, моральна доктрина, культово-обрядова система.

Зороастризм снови віровчення та культу, етична система. Авеста. Індуїзм (пантеон, основи віровчення, священні книги, культова система), джайнізм (вчення Джини, принцип ахімсе, напрямки та течії), сикхізм (основи віровчення та культу, релігійно-політична та філософська системи сикхізму), синтоїзм (особливості віровчення та культу, синтоїстська література, догматика та обряди державного синто), конфуціанство (соціально-етичні та релігійно-філософські основи, культово-обрядова система), даосизм (філософія та релігійні основи даосизму, пантеон, феномен даоської алхімії).

Іудаїзм – монотеїстична релігія, поширена серед євреїв. Виникнення і становлення культу Яхве. Біблейська теорія Ізраїля. Філософські й релігійно-політичні відгалуження іудаїзму. Іудаїзм в сучасному Ізраїлі. Іудаїзм в Україні: історія і сучасний стан.

Тема 5. Біблія – священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка

Старий заповіт: головна ідея, основні сюжети, структура книг. Доісторичні книги, історичні книги, книги повчальні. Поетичні, філософські, пророчі книги Старого Заповіту.

Новий заповіт – основа християнства. Структура книг. Процес канонізації поширених у II-IV ст. книг Нового Заповіту. Апокрифічні книги. Євангельський образ

Ісуса Христа. Пауліністична і петроністична ідеї Нового Заповіту. Порядок виникнення книг Нового Заповіту.

Біблія в історії і культурі України. Переклади і практичне застосування Біблії в Україні: учительські Євангелії, толкові Апостоли, толкові Псалтири, Остромирово Євангелія, Пересопницька Євангелія, Острозька Біблія, переклад Біблії П. Куліша, І. Нечуй-Левицького, переклади І. Огієнка і І. Хоменка, переклади Біблії Українським Біблійним товариством.

Збережені стародавні манускрипти Біблії: Синайський, Безанський, Вашингтонський.

Тема 6. Буддизм – перша світова релігія

Витоки й історія становлення буддизму. Віровчення або філософія просвітлення. Течії буддизму. Культ буддизму. Релігійні особливості поширення буддизму. Етика буддизму. Священні книги буддизму. Питання про достовірність джерел і засновника буддизму. Буддизм в Україні.

Тема 7. Християнство. Виникнення, становлення і розвиток як світової релігії

Витоки християнства і місце виникнення. Євангельський образ Ісуса Христа як засновника християнства.

Особливості первісного християнства: іудеохристиянство, спільність життя первісних християн, період актуальної есхатології. Стадії розвитку християнства: іудеохристиянство, стадія актуальної есхатології, стадія пристосовництва, стадія інституціонального і догматичного оформлення. Від забороненої релігії до державної церкви Римської імперії. Особливості розвитку християн на заході і сході Римської імперії. Вселенські собори. Христосологічні суперечки. Єресі. Розкол християнства. Науково-історична, філософська та релігійна оцінка християнства в контексті його двохтисячоліття.

Тема 8. Течії християнства: православ'я, католицизм, протестантизм.

Історичні і культурологічні причини розколу християнства на православ'я і католицизм. Дві моделі державно-церковних відносин у західному і східному християнстві: папоцезаризм і цезаропапізм. П'ять догматичних різниць, які остаточно призвели до розколу християнства на православ'я і католицизм. Обрядово-культурні відмінності між православ'ям і католицизмом. Священне Писання і Священне передання – віросповідна основа православ'я. Християнський символ віри. Православні свята. Поділ православного духовенства на чорне і біле. Автокефальність церков вселенського православ'я.

Священне Письмо, переказ «отців церкви», ухвали Вселенських соборів, енцикліки Римських пап – віросповідна основа католицизму. Особливості католицького віровчення про «скарбницю добрих справ», чистилище, філіокве і маріологію. Католицьке трактування християнських таїнств. Чотири ступеня священства і обов'язковість їх безшлюбності – целібату. Роль Римського Папи в католицькій церкві, його особливий статус як намісника Ісуса Христа на землі і спадкоємця апостола Петра. Держава-місто Ватикан, Святий Престол або Апостольський Престол, Римська курія – особливості, значення і функціонування. Католицьке чернецтво: чернечі громади і спеціальні ордени. Соціально-політична база Католицької церкви.

Ріо-католицька церква в Україні: історія і сучасний стан.

Реформація. Ранній і пізній протестантизм. Особливості Реформації як суспільно-релігійного руху в умовах кризи феодалізму та становлення буржуазних відносин в Європі. Реформація як ідеологія нової суспільної формації в релігійному вираженні. Реформація як важливий чинник становлення в Європі національних культур, які

звільнилися з-під влади середньовічної Священної Римської імперії. Вплив ідей Реформації на релігійно-церковне життя в Україні XVI – першої половини XVII ст.

Ранній протестантизм: лютеранство, кальвінізм, англіканство. Основні принципи протестантизму, сформульовані М. Лютером. Особливості утвердження лютеранства в Німеччині і скандинавських країнах: Данії, Норвегії, Швеції, Фінляндії. Віровчення, організація, культ лютеранства. Радикальне реформування церкви Ж. Кальвіном. Вчення про абсолютне визначення (приречення), мирське покликання і мирський аскетизм. Англіканство як «серединна течія» протестантизму між європейським континентальним протестантизмом і католицизмом. Особливості англіканства як державної церкви.

Диференціація раннього протестантизму: квакери, методисти, меноніти.

Тема 9. Іслам - наймолодша світова релігія

Витоки і географія поширення ісламу. Іслам як спосіб життя, ментальність, психологія, культура, політика, держава і право. Засновники ісламу. Мекканський і мединський періоди становлення ісламу. Особливості віровчення і культу ісламу. Течії ісламу. Шиїтські секти. Коран і Сунна – священні книги ісламу. Мусульманське право. Шаріат. Ісламський фундаменталізм. Іслам в Україні: історія і сучасний стан. Диференціація мережі ісламських громад в Україні. Центри ісламу в Україні: Духовне управління мусульман Криму, Духовне управління мусульман України, Духовний центр мусульман України. Незалежні мусульманські громади.

Тема 10. Новітні релігійні течії та рухи

Теоретичні та методологічні проблеми дослідження новітніх релігійних течій. Причини появи нетрадиційної релігійності і синкретичних культів. Поняття "неорелігія", "нетрадиційна релігія", "тоталітарна секта", "харизматичний культ". Неорелігії в контексті світових суспільних процесів.

Особливості та класифікація нових релігійних течій та організацій. Неохристиянство: Богородична церква. Церква Ісуса Христа святих останніх днів. Новоапостольська церква. Помісна християнська церква. Церква Христа. Церква Нового Єрусалиму. Неорелігії орієнталістського напрямку. Товариство Свідомості Крішні. Послідовники Саї Баби. Центри Шрі Чинмоя. Вселенська Чиста релігія. Аум Сінрікьо. Товариство трансцендентальної медитації.

Езотеричні об'єднання. Теософія. Братство Грааля. Вчення Блаватської, Д.Андреєва. Реріхівське товариство. Асоціація живої етики. Сайєнтологічні рухи. Діанетика. Наука розуму. Християнська наука. Синтетичні релігії. Велике Біле Братство. Церква уніфікації. Всесвітня віра Бахаї. Комерційні культи: Гербалайф та ін. Сатанізм. Неоязичництво. Перспективи нових релігійних течій.

Тема 11. Релігії стародавніх суспільств. Демоністичні вірування та східнослов'янський політеїзм

Шлях формування релігійної свідомості: від чуттєво-надчуттєвого до теїстичного типу надприродного. Обряди й вірування племен ямно-катакомбної культури. Релігійний світогляд кіммерійців. Вірування скіфів. Вірування сарматів. Вірування фракійських племен. Релігійні вірування кельтів. Спорідненість вірувань слов'ян і кельтів. Велике переселення народів. Вплив германських релігійних вірувань. Релігійні вірування гунно-болгар.

Упирі, берегині, домовики. Рожаниці, род, диви.

Східнослов'янський політеїзм. Образи богів-духів. Сварог — бог неба і ковальства. Володимирові боги.

Тема 12. Християнізація Русі-України

Традиційний і нетрадиційний погляд на хрещення Русі-України. Самобутність влаштування церкви в Київській Русі. Кирило-Мефодіївська традиція. Заснування київської митрополії. Перші київські митрополити, Київський митрополит русич Іларіон. Патріотизм Київського християнства. Ієрархічне оформлення Києво-Руської церкви. Система матеріального забезпечення церкви. Церковне судочинство. Формування й розвиток інтелектуальної і філософської думки. Пріоритет внутрішнього світу особи, потяг до проблем духовного.

Тема 13. Середньовічне християнство в Україні

Церква в умовах татарської навали. Православ'я в Галицько-Волинському князівстві. Початок католицького наступу на українське православ'я. Українське православ'я під політичним протекторатом Литовської держави. Зміна становища православної церкви після Кревської (1385) і Городельської (1413) уній. Правовий стан православної церкви в XVI ст. Боротьба за захист релігійних свобод православних і протестантів. Варшавська конфедерація 1573 р. Патрональне право "подавання хлібів духовних і столиць духовних": деморалізація і дезорганізація православної церкви. Боротьба православних у Галичині за відновлення православної єпархії.

Тема 14. Католицизм на українських землях

Спроба Апостольської Столиці християнізувати Русь. Зв'язки Апостольської Столиці і християнської Київської держави. Спроба Апостольської Столиці схилити Русь-Україну прийняти латинський обряд. Боротьба між Римом і Візантією за релігійний вплив на український народ. Східна політика Апостольської Столиці. Татаро-монгольська навала. Східна політика папства за князювання Данила Галицького. Зв'язки київських митрополитів з Апостольською Столицею перед і після Флорентійської унії. Активізація католицизму в Україні напередодні Берестейської унії. Підготовка Берестейської унії та її наслідки. Ідея універсальної унії і ставлення до неї Апостольської Столиці. Релігійні вимоги Б.Хмельницького.

Тема 15. Православна церква в Запорізькій Січі. Українські монастирі

Особливості процесу будівництва церков у Запорізькій Січі. Внутрішньоцерковна організація, структура, клір у Запорізькій Січі. Характерні риси релігійності запорізьких козаків Монастирі на запорізьких землях. Узагальнення історії православної церкви Запорізької Січі. Українські монастирі — чинники соціально-історичної і культурної динаміки. Духовно-релігійна сфера буття чернецтва. Витоки чернецтва. Монастирі Київської Русі. Звернення Феодосія Печерського до уставу Студійського монастиря. Українське чернецтво в умовах іноземного панування в Україні. Роль українських монастирів в національно-культурному процесі кінця XVI — першої половини XVII ст. Монастирі й чернече життя після прилучення Київської митрополії до Московської патріархії.

Тема 16. Українське православ'я Могилянської доби. Ранній протестантизм в Україні

Становище в Київській митрополії напередодні Могилянської доби. Легалізація православної церкви. Нормалізація стосунків з державою. Нова релігійна

політика в Речі Посполитій та її досвід. Політика Владислава IV, її підґрунтя. Спроба запровадження універсальної унії — примирення "Русі з Руссю". Ускладнення з виконанням сеймових рішень. Релігійні конфлікти. Реформи церковного управління Київської митрополії в Могиллянську добу. Церковні осередки: братства, єпископат, монастирі. Церковна влада та традиції патронату. Реформа церковної освіти в Могиллянську добу та її значення. Богословська діяльність та впорядкування церковної обрядовості. Значення для внутрішнього розвитку та для всього православного світу.

Особливості поширення реформаційних ідей в речі Посполитій. Кальвінізм. Антитринітаризм. Социніанство. Течії українського реформаційного руху. Реформаційні ідеї в поглядах братських ідеологів.

Тема 17. Релігійне життя в Україні в умовах Російської імперії

Перехідний стан української церкви: від незалежності до втрати самостійності. Особливість православного собору (1685) в Києві. Стурбованість української ієрархії і кліру. Чинники, які сприяли втраті самостійності Київської митрополії. Обмеження й ліквідація особливостей православної церкви в Україні. Правовий стан православного духовенства в Україні під час царювання Єлизавети. Антиукраїнська політика Катерини II. Уніфікація церкви на московський кшталт, зросійщення духовенства, витравлення національно-релігійних традицій. Централізація, бюрократизація, одержавлення церковної системи. Наслідки антиукраїнської церковної політики російського самодержавства. Відчуження між парафіянами й оказаним, зросійщеним духовенством

Стан православної церкви в Україні на початку ХХ ст. Церковно-реформаційний рух 1905—1917 років. Національне піднесення українського духовенства.

Тема 18. Пізній протестантизм в Україні

Євангельсько-баптистський рух в 19 – на початку 20 ст. Штундизм – предтеча баптизму в Україні. Соціально-політичні й духовно-моральні передумови виникнення та поширення баптизму в Україні. Особливості п'ятидесятництва. Месіансько-есхатологічні течії: адвентизм, Свідки Єгови.

Тема 19. Релігійно-церковні процеси радянського періоду

Зародження українського церковного руху. Розвиток православ'я в умовах більшовицької окупації. Утворення Української автокефальної православної церкви. Перші спроби наступу тоталітаризму на церкву. Зміна методів боротьби з релігією. Обновленство. Спроби розколу національно зорієнтованого церковного руху. Булдівщина. Зміна тактики більшовиків у церковній політиці. Розгром булдівщини та обновленства. Боротьба УАПЦ за утвердження в Україні. Розгром автокефального руху. Підсумки розвитку православ'я в Україні в довоєнний час. Релігійно-церковні процеси під час Другої світової війни. Повоєнний розвиток релігійно-церковного життя в Україні. Релігія і церква в умовах перебудови

Тема 20. Релігійно-церковне життя в незалежній Україні

Конституційно-правові основи забезпечення свободи совісті в Україні. Географія релігій в Україні. Українське православ'я в контексті вселенського православ'я. Помісна православна церква і потреби нації. Прогнози релігійного життя в Україні. УГКЦ.

Національне відродження України і православ'я. Помісна православна церква — потреба нації. Відродження православної автокефалії в Україні. Втручання Московського патріархату в релігійне життя України. Українське православ'я в контексті вселенського православ'я.

Тема 21. Прогнози розвитку релігії в Україні в контексті релігійних процесів у світі

Роль релігії в майбутньому .Можливі тенденції релігійних змін. Майбутнє християнських церков і спільнот. Проблема міжхристиянського порозуміння. Динаміка нового й давнього, "вертикального" і "горизонтального" в релігійних змінах в Україні і світі. Новітні релігійні рухи.

Тема 22. Українське законодавство про свободу совісті та державно-церковні відносин

Боротьба за встановлення свободи совісті: історичний аспект. Українське законодавство про свободу совісті та державно-церковні відносини. Відповідність Закону України «про свободу совісті та релігійні організації» основним положенням міжнародних, зокрема європейських правових актів. Визначення і обґрунтування права на свободу совісті в Конституції України. Фундаментальні положення українського законодавства: права на свободу совісті, рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії, відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави, відокремлення школи від церкви (релігійних організацій).

Рівність усіх релігій, віросповідань і релігійних організацій перед законом. Право юридичної особи релігійних організацій. Статути релігійних організацій. Реєстрація статутів релігійних організацій. Релігійна громада та її функції.

Закони України «Про альтернативну (невійськову) службу», «Про освіту» в контексті гарантованої Конституцією України свободи совісті, відокремлення школи від церкви.

Міжнародні правові акти: «Загальна декларація прав людини», «Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод», «Міжнародний акт про громадянські і політичні права», «Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань», «Підсумковий документ віденської зустрічі представників держав-учасниць Наради з безпеки і співробітництва в Європі», «Декларація про права осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних чи мовних меншин» - про свободу совісті, свободу релігії, свободу віросповідань.

Перелік екзаменаційних питань

1. Історичні, археологічні і літературні дослідження релігійних явищ XIX-XXI століть.
2. Антропологічні й етнографічні підходи до вивчення релігії.
3. Соціологічні теорії походження релігії.
4. Імануїл Кант: релігія у межах розуму.
5. Обґрунтування богопізнання Георгом Гегелем.
6. Філософія Об'явлення Фридріха Шелінга.
7. Вчення Людвіга Фойєрбаха про сутність релігії.
8. Розуміння релігійного відношення Сереном К'єркегором.
9. Основні напрямки філософії релігії у XX-XXI століттях.
10. Неотомізм про сутність релігійного досвіду.
11. В. Джеймс про сутність релігії.
12. Сутність релігії, типи релігійних світоглядів.
13. Атеїзм та його форми.
14. Поняття священного у релігійному знанні.
15. Сутність і специфічні риси релігійної свідомості.
16. Фіделогія. Конфліктологічна теорія віри.
17. Релігія і наука про походження світу і людини.
18. Релігійний сенс буття людини.
19. Місце релігії у сучасній науково-філософській парадигмі культури.
20. Значення релігії у просторі культури.
21. Релігія і культура.
22. Релігія у контекстуальному зеркалі постмодерну.
23. Анімістична модель світосприйняття.
24. Система тотемістичних вірувань.
25. Міфологія. Природа, функції і типи міфів.
26. Характер сирійської і фінікійської релігій.
27. Зороастризм. Звичаї і вірування персів.
28. Релігійна система у Стародавньому Єгипті.
29. Національна релігія Японії.
30. Релігійне вчення Лао-цзи і даосизм.
31. Етико-релігійні ідеї конфуціанства.
32. Ведичне світосприйняття стародавніх індусів.
33. Сучасний індуїзм: традиції і новації.
34. Історія і релігійна доктрина іудаїзму.
35. Політеїзм. Культурні і божества стародавніх греків.
36. Римська релігійно-міфологічна система.
37. Релігійний світогляд стародавніх слов'ян.
38. Культурний контекст виникнення буддизму.
39. Специфіка буддистського віровчення.
40. Основні напрямки і школи у буддизмі.
41. Сангха, суспільство і держава.
42. Буддизм у сучасному світі.
43. Історичний контекст і походження християнства.
44. Християнське вчення про Бога-Трійцю.
45. Особливості і значення Нового Заповіту.
46. Ортодоксальне вчення про Бога.
47. Єресі. Їх роль у формуванні християнського віровчення.
48. Розвиток христологічного вчення.
49. Основи християнської антропології.
50. Світове зло. Гріх. Проблема теодицеї.

51. Сотеріологія. Християнське вчення про спасіння.
52. Еклезіологія. Поняття і структура Церкви.
53. Християнська есхатологія.
54. Християнське чернецтво: витоки і традиції.
55. Особливості християнської моралі.
56. Особливості римо-католицизму.
57. Структура католицької церкви та її доктринальне підґрунття.
58. Спільне й особливе римо-католицької і православної догматики.
59. Реформація. М. Лютер. Історія протестантського руху.
60. Особливості раннього протестантизму.
61. Пізній протестантизм.
62. Виникнення ісламу. Магомед.
63. Походження і значення Корану.
64. Правовірна система мусульманського віровчення.
65. Догматична дискусія. Теологічні ідеї хариджитів і мутазалитів.
66. Характер богословських доктрин і особливості відносин суннізму і шіїзму.
67. Специфіка і розвиток ісламської філософії.
68. Характер і значення ісламського права. Шаріат.
69. Соціальні й етичні принципи в ісламі: держава, освіта, сімейне життя.
70. Різноманітність культурного світу ісламу.
71. Зіставте і проаналізуйте традиційний і нетрадиційний погляд на хрещення Русі-України.
72. Самобутність Церкви Київської Русі.
73. Охарактеризуйте діяльність перших українських митрополитів у Київській Русі.
74. Проаналізуйте тенденцію розвитку інтелектуальної й філософської думки в Київській Русі.
75. Церковно-державні відносини в умовах іноземного панування: татрське іго, Галицько-Волинська держава.
76. Охарактеризуйте наслідки поширення католицизму на українських землях середини XIV ст. та становище православної церкви.
77. Співстате процеси і тенденції, які мали місце в православному середовищі до і після Флорентійської унії 1439 року.
78. Патрональне право як один з чинників кризового стану Православної церкви.
79. Охарактеризуйте зв'язки київських митрополитів з Апостольською столицею після Флорентійської унії.
80. Берестейська унія та її наслідки.
81. Причини невдачі «універсальної унії».
82. Охарактеризуйте суспільно-політичні чинники легалізації Православної церкви в першій половині XVII століття.
83. Проаналізуйте засади нової релігійної політики польського короля Владислава IX.
84. Закінчення реформаторської діяльності митрополита П. Могили.
85. Дайте характеристику внутрішньо-церковній організації, структурі, кліру церкви Запорізької січі.
86. Визначіть етапи становлення й діяльності Православної церкви в Запорізькій січі.
87. Розкрийте суспільно-політичні, канонічні виміри приєднання Київської митрополії до Московської патріархії.
88. Буддизм в Україні: історія і сучасність.
89. Іслам в Україні: історія і сучасність.
90. Релігія і церква в радянській і незалежній Україні.

Орієнтовний перелік рефератів

1. Основні поняття і категорії релігієзнавства.
2. Принципи релігієзнавства як науки і навчальної дисципліни.
3. Ранні форми релігійних вірувань.
4. Історичні форми релігійного культу.
5. Класифікація релігії за історичною ознакою розвитку.
6. Класифікація релігії за етнічною ознакою розвитку.
7. Особливості релігійної віри.
8. Релігійна свідомість та її різновиди.
9. Структура релігійного комплексу.
10. Функції релігії.
11. Національні та національно-державні релігії.
12. Біблія – священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка.
13. Головна ідея, структура книг Старого Заповіту.
14. Мойсееве законодавство.
15. Доісторичні книги Старого заповіту.
16. Поетично-ліричні книги Старого Заповіту.
17. Філософські книги Старого Заповіту.
18. Пророчі книги старого заповіту.
19. Переклади Біблії: Септуагінта і Вульгата.
20. Апокрифічні книги Старого Заповіту.
21. Біблія в Україні.
22. Буддизм: витоки, особистість засновника, географія поширення.
23. Філософія буддизму.
24. Течії буддизму.
25. Етика буддизму.
26. Священні книги буддизму.
27. Буддизм в Україні.
28. Новий Заповіт – основа християнства.
29. Апокрифічні книги періоду первісного християнства.
30. Структура книг Нового Заповіту.
31. Євангельський образ Ісуса Христа.
32. Особливості раннього (первісного) християнства.
33. Стадії розвитку християнства.
34. Особливості поширення християнства і становлення християнської церкви на сході і заході римської імперії.
35. Вселенські собори. Христологічні спори. Єресі.
36. Православ'я і католицизм: спільне і відмінне в догматиці, культурі, організації церков.
37. Реформація і Контрреформація.
38. Ранній протестантизм: лютеранство, кальвінізм, англіканство.
39. Пізній протестантизм.
40. Ранній і пізній протестантизм в Україні.
41. Іслам: витоки, особистість засновника, особливості поширення.
42. Віровчення і культ ісламу.
43. Течії ісламу.
44. Коран – священна книга ісламу.
45. Сунна – священний переказ ісламу.
46. Шаріат. Мусульманське законодавство. Корені мусульманського права.
47. Ісламський фундаменталізм.
48. Іслам в Україні: історія і сучасність.
49. Нетрадиційні релігійні культури в Україні.

50. Свобода совісті: історичний розвиток і сучасний стан (у світовому контексті).
51. Конституція України про свободу совісті та державно-церковні відносини.
52. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації».
53. Основні положення відокремлення церкви від держави і школи від церкви.
54. Міжнародні правові акти про свободу совісті, свободу релігії і переконання.
55. Релігія у сучасному світі: визначальні явища і проблеми.
56. Християнство в контексті сучасності: проблеми взаємовідносин традицій і сучасності, теології і філософії, релігії і науки, церкви і культури.
57. Українське християнство: особливості, віхи історії.
58. Релігія і церква в радянській і незалежній Україні.
59. Багатоконфесійність України. Міжконфесійні відносини.

Список першоджерел

1. Августин Аврелий. Исповедь / А. Августин. – М. : Из-во «Ренессанс», Сп ИВО-СИД, 1998. 488 с.
2. Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту (різні видання)
3. Бхагават-гіта // Всесвіт. – 1981. – № 11; 1991. – № 4.
4. Бердяев Н. Спасение и творчество / Н. Бердяев. – Электронный ресурс. – Режим доступа: www.psylib.kiev.ua.
5. Велесова книга: [ритм. пер. укр. мовою, дослідження та рецензії Б.Яценка; рос. мовою – В. Яценка]. – К., 2004.
6. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви: в 4 т. / І. Власовський. – К. : Укр. Православна Церква Київ. Патріархату, 1998. – Т. 4, ч. 2. – 416 с.
7. Бубер М. Два образа веры / М. Бубер. – М. : АСТ, 1999. – Серия «Классическая философская мысль». – 592 с.
8. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма / М. Вебер. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2006. – 656 с.
9. Вольтер Ф. М. Боги и люди / Ф. М. Вольтер. – М. : Мир книги, 2010. – Серия «Великие мыслители» Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://publ.lib.ru/>
10. Гегель Г. Философия религии / Г. В. Ф. Гегель. – Общ. ред. А. В. Гулыги, пер. с нем. П. П. Гайденок, М. И. Левиной, А. В. Михайлова. – М. : Мысль, 1977. – Серия «Философское наследие». – Т. 74. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://publ.lib.ru/>
11. Дамаскин И. Точное изложение православной веры. – Электронный ресурс. – Режим доступа: www.psylib.kiev.ua.
12. Элиадэ М. История веры и религиозных идей (Т. 1-3) / М. Элиадэ. - Электронный ресурс. – Режим доступа: www.psylib.kiev.ua.
13. Липинський В. Релігія і церква в історії України / В. Липинський.- Філадельфія, 1925. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://diasporiana.org.ua>.
14. Іларіон, митр. Слово про закон і благодать / пер., упорядкув., передм. В. Яременка. – К. : [б. в.], 2004. – 65 с
15. Лютер М. Диспут про з'ясування дієвості індульгенцій (95 тез). – Электронный ресурс. – Режим доступа [http:// psdruchniki.ws/](http://psdruchniki.ws/)
16. Коран // Всесвіт. – 1990. – № 6.
17. Кант И. Религия в пределах только разума. – Электронный ресурс. – Режим доступа: www.gumer.info/
18. Кальвин Ж. Наставление в христианской вере / Ж. Кальвин. – Т. 1-2. Электронный ресурс. – Режим доступа: calvin.reformed.org.ua/
19. Огієнко І. І. Українська церква. Нариси з історії Української православної церкви : у 2 т / І. Огієнко. – К.: Україна, 1993. – Т. 1–3. – 284 с.
20. Рассел Б. Історія західної філософії / Б. Рассел. – Перекл. З англ. Лесняк Ю., Тарашук П. – К., 1995, - Кн. 2 Католицька філософія. – С. 262-412. – Электронный ресурс. – Режим доступа: izbornyk.org.ua
21. Сковорода Г. Начальная дверь к христианскому добронравію / Г. Сковорода. – Соч. в 2-томах. Т. 1. – М. : Мысль, 1973 – Электронный ресурс. – Режим доступа: samib.ru.
22. Фрезер Дж. Золотая ветвь: исследование магии и религии / Дж. Фрезер. - Электронный ресурс. – Режим доступа: www.psylib.kiev.ua.
23. Ясперс К. Духовная ситуация времени / К. Ясперс. – Электронный ресурс. – Режим доступа: www.psylib.kiev.ua.
24. Юнг К. Психологии восточных религий и философий / К. Юнг. – Электронный ресурс. – Режим доступа: www.psylib.kiev.ua.
25. Талмуд (різні видання).

26. Трипітака (різні видання).
27. Тейлор Э. Первобытная культура / Э. Тейлор. – Пер. с англ. - М.: Политиздат, 1989. – 573 с.
28. Фейербах Л. Сущность христианства / Л. Фейербах – Электронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.e-reading.ws>.

Методичне забезпечення

Базова

1. Абрамович С., Тілло М., Чікарькова М. Релігієзнавство. – К.: Декор, 2004. – 528 с.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А.М.Колодного. – К.: Світ Знань, 2000. – 862 с.
1. Біблійний атлас: Наочний посібник для цікавих до Біблії. – К.: Сетекс-ЛТД, 1994. – 119 с.
2. Головащенко С.І. Біблієзнавство. Вступний курс: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 496 с.
3. Головащенко С.І. Історія християнства: Курс лекцій: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
4. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. А.М.Колодного, П.Л.Яроцького. – К.: Знання, КОО, 1999. – 735 с.
6. Історія церкви та релігійної думки в Україні: Навч. посібник: У 3 кн. – К., 1994.
7. Історія і теорія релігії та вільнодумства: Навч. посібник / За ред. М.М.Заковича. – К., 1996.
8. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Наук. думка, 1999. – 252 с.
9. Кимелев Ю.А. Философия религии: Систематический очерк. – М.: Изд. Дом “Nota Bene”, 1998. – 424 с.
10. Кислюк К.В., Кучер О.М. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Кондор, 2004. – 396 с.
11. Кислюк К.В., Кучер О.Н. Религиоведение: Учебник. – Ростов н/Д: Фенікс; Харьков: Тор-синг, 2004. – 512 с.
12. Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г. Соціологія релігії: Курс лекцій. – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 204 с.
13. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: Навч. посібник. – К.: Ар-тЕК, 1999. – 504 с.
14. Петрушенко В.Л., Петрушенко О.П., Скалецький М.П. Релігієзнавство: Навч. посібник. – Львів: Новий світ – 2000, 2005. – 420 с.
15. Порублев Н.В. Культуры и мировые религии. – М.: Благовестник, 1999. – 336 с.
16. Психологія з викладом основ психології релігії / За ред. О.Ю.Максслона. – Львів: Свічадо, 1998.
17. Релігієзнавство: Навч. посібник / За ред. С.А.Бублика. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 496 с.
18. Релігієзнавство: Підручник / За ред. В.І.Лубського, В.І.Теремка. – К.: Вид. центр “Академія”, 2007. – 408 с.
19. Релігієзнавство / За ред. М.Ф.Рибачука. – К.: Освіта, 1997. – 239 с.
20. Релігії світу: навчальний посібник / Л. М. Шугаєва. – Київ: Академвидав, 2011. – 256 с.
21. Ходькова Л.П. Релігієзнавство: Підручник. – Вид. 2-е, доп. – Львів: Афіша, 2003. – 356 с.
22. Юрій Н.Ф. Релігієзнавство. – К.: Декор, 2006. – 408 с.
23. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К.: Кондор, 2004. – 308 с.

Законодавчі акти України

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Закон Верховної Ради України “Про свободу совісті та релігійні організації”, прийнятий у квітні 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 25.
3. 156. Доповнення та зміни до Закону Верховної Ради України “Про свободу совісті та релігійні організації” // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13.

4. Про альтернативну (невійськову) службу // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15.
5. 158. Про освіту // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 21.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Антична міфологія: Пер. з франц. / Е. Лаперт, К. Естен. – К.: Махаон-Україна, 2005. – 260 с.
2. Атлас Библейской истории. – М.: Рос. Библ. Общество, 1995. – 64 с.
 - а. Геллей Генрі Г. Біблійний довідник Геллея. – Торонто: Всесвітня христ. місія, 1985. – 856 с.
3. Дециця М. Малий український церковно-історичний словник. – Львів: Основа, 1994. – 153 с.
4. Джерела канонічного права Православної Церкви. – Харків, 1997. – 112 с.
5. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей / Пер. з фр.; під кер. Б.Кассен. – К.: Дух і літера, 2009. – Т.1. – 576 с.
6. Ислам: Энциклопедический словарь. – М.: Наука, 1991. – 315 с.
7. Історія світової релігієзнавчої думки: Хрестоматія / Авт. та упор. В.І.Лубський,
8. В.М.Козленко, Т.Г.Горбаченко. – К.: Тандем, 1999. – 408 с.
9. Історія української філософії: Хрестоматія / Упоряд. М.В.Кашуба. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 356 с.
10. Історія християнської церкви на Україні (Релігієзнавчий довідковий нарис) / Відп. ред. О.С.Онищенко. – К.: Наук. Думка, 1991. – 104 с.
11. Классики мирового религиоведения. Антология / Пер. с англ., нем., фр. Сост. и общ. ред. А.Н.Красникова. – М.: Канон+, 1996. – Т.1. – 496 с.
12. Конфесійна карта Львівщини. Інформаційно-статистичний довідник / Упоряд. С.Т.Боруцький та ін. – Львів: Вид. АТ “Хартія”, 1997. – 98 с.
13. Народы и религии мира: Энциклопедия / Гл. ред. В.А. Тишков. – М.: БРЭ, 1999. – 928 с.
14. Релігієзнавчий словник / За ред. проф. А. Колодного і Б. Лобовика. – К.: Четверта хвиля, 1996. – 392 с.
15. Релігії світу: Пер. з франц. / П.Балта, Ж.Боттеро, К.Шадефо та ін. – К.: Махаон-Україна, 2005. – 260 с.
16. Стеценко В.І. Культура в термінах від “а” до “я”. Культурологічна абетка: Навч. посіб. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 208 с.
17. Туркало Я. Нарис історії Вселенських Соборів (325–787). – Нью-Гейвен; Брюссель, 1974. – 320 с.
18. Християнство: Словарь / Под общ. ред. А.М.Митрохина и др. – М.: Республика, 1994. – 559 с.